

KONKURS LIŚCIA

Paweł Grabczyk

Abstrakt

Ideą *Konkursu liścia* jest edukacja przyrodniczo-leśna osiągnięta poprzez: nawiązanie i zacieśnienie współpracy ze szkołami, skłonienie szerokiej rzeszy dzieci i młodzieży szkolnej do samodzielnego poznawania bogactwa przyrodniczego najbliższej okolicy, wykształcenie postaw przebywania w otoczeniu przyrody, umiejętność obserwowania przyrody, rozpoznawania gatunków drzew i krzewów oraz zapoznanie się z topografią przyrodniczą najbliższej okolicy.

Nadleśnictwa, parki ogłaszają na swojej stronie internetowej konkurs liścia. W celu rozpropagowania konkursu można też wysłać do szkół wiadomości e-mail lub list. Przy ogłoszeniu powinien być udostępniony załącznik pracy konkursowej.

Dzieci samodzielnie wyszukują największy liść danego gatunku i nalepiają na formularz zgłoszeniowy. Gatunek liścia drzewa lub krzewu określa nauczyciel (inny dla każdej klasy), uwzględniając wiek dzieci i występowanie w okolicy danego gatunku. Rozstrzygnięcia dokonują same dzieci w obecności nauczyciela poprzez pomiar linii-ką długości i szerokości liścia i wpisaniu wymiarów.

Najlepsze 3 prace z każdej klasy są wysyłane przez szkołę do organizatora konkursu. Organizator sprawdza jedynie wymiary i zgodność naklejonego okazu z podanym gatunkiem. Następnie wyniki konkursu organizator obwieszcza na swojej stronie internetowej, podając nazwy szkół biorących udział w konkursie, szkoły, które zebrały najwięcej gatunków i największych liści oraz nazwiska uczniów, którzy zebrali największe okazy.

Za udział w konkursie należy przewidzieć nagrody rzeczowe w postaci pomocy naukowych dla szkół (obowiązkowo informacja na stronie internetowej o nagrodach). Dla zwycięzców nagrodą jest zorganizowanie wyjazdu do ośrodka edukacji ekologicznej lub innego przyrodniczo atrakcyjnego miejsca.

THE COMPETITION OF THE LEAF

Abstract

The idea of 'the competition of the leaf' is nature and forest education achieved by: starting and improving the cooperation with schools, encouraging the wide group of children and teenagers at the school age to learning about the nature of the closest neighborhood, creating the attitude of spending free time in the surrounding of the nature, the ability of the observance of the nature, the recognizing of the species of trees, bushes and the acknowledgement of the topography of the nature of the closest neighborhood.

Forest inspectorates, parks are announcing on their websites ‘the competition of the leaf’. In order to advertise the competition we can send emails or letters to schools. There should be included an attachment.

The children search for the biggest leaf of the certain species by themselves and they attach it to the piece of paper. The kind of the leaf ‘s species is stated by the teacher (it is different for each class). The age of the children and the occurrence of the leaf’s species in the neighborhood is important in the choosing it. The winner of the competition is chosen by the teacher who measures the length and the width of the leaf with the use of the ruler. Three of the best works from each class are sent by schools to the organizers of the competition. The organizer checks only the size of it and its compatibility with the stated species. The results of the competition are announced on the website of the organizer. It gives the names of the schools together with the names of the students who found the biggest leaves in the highest number of them.

The participants of the competition should achieve same educational prizes for schools (there is the obligatory information about it on the website). The main prize for the winners is the educational trip to the Center of Forest Culture or any other nature attractive place.

Ogólne założenia edukacyjne

Wypracowane do tej pory formy edukacji leśnej preferują różnego rodzaju działania. Są to: spotkania z leśnikiem w szkole, zajęcia na ścieżce edukacyjnej, zajęcia i lekcje w izbie edukacji przyrodniczo-leśnej, organizacja konkursów, udział we wszelkiego rodzaju imprezach rekreacyjnych, organizowanie wystaw oraz nagłośnienie medialne.

Podjętym działaniom przyświeca cel nadrzędny – wywołanie zainteresowania i docenienia roli zasobów przyrody w życiu człowieka, roli lasów jako obszarów przyrodniczo cennych i przybliżenie pracy leśnika. Funkcjonujące w naszym społeczeństwie stereotypy myślowe typu *nie będzie nas, będzie las* lub wizerunek leśnika chodzącego po lesie ze strzelbą, wymagają z naszej strony działań, w których przedstawiać będziemy rzeczywisty wizerunek lasu i leśnika. Kierowanie edukacji ekologicznej do najmłodszych uczestników jest najbardziej uzasadnionym wyborem w kreowaniu przyszłego prawdziwego wizerunku lasów i leśników.

Współpraca ze szkołami jako nieodzowny element edukacji leśnej

W procesie edukacji leśnej najistotniejszym, strategicznym elementem jest nawiązanie i kontynuowanie dobrej współpracy nadleśnictw z szkołami.

Obserwując zachowania dzieci w czasie zajęć, na ścieżkach, w izbie, w trakcie prelekcji zauważyłem, że forma konkursu wzbudza najwięcej emocji, a przez to i zainteresowania danym tematem. Dzieje się tak zawsze, bez względu na czas i miejsce.

Fot. 1. Podstawowym i niezbędnym elementem edukacji leśnej jest współpraca nadleśnictw ze szkołami (fot. A. Będkowska)

Photo 1. The basic and essential element of the forest education is the cooperation of forest inspectorates with schools

Ogłaszane konkursy, zarówno w trakcie prelekcji w szkołach, w terenie w czasie zajęć na ścieżce edukacyjnej powodowały wzmożenie zainteresowania tematem, czego widocznym przejawem były często zadawane dodatkowe pytania. Forma konkursu i quizu, jaką prowadziłem w czasie trwania imprez o charakterze masowym, również wzbudzała zainteresowanie i natychmiastowe *obleganie stoiska*. Wydaje się, że istotnym czynnikiem jest jakaś symboliczna nagroda, wręczony dyplom oraz pochwała słowna ogłoszona przez prowadzącego. Ogłoszenie konkursu z nagrodami wywoływało zawsze wzmożone zainteresowanie nie tylko u dzieci, ale i u ludzi dorosłych.

Trudności związane z organizacją tradycyjnych konkursów wiedzy o lesie

Organizowanie konkursów wiedzy o lesie wymaga dużego wkładu pracy, zarówno ze strony organizatorów, jak i nauczycieli przygotowujących dzieci do konkursu. Należy rozwiązać szereg problemów organizacyjnych, ułożyć regulamin konkursu, przygotować pytania bądź testy, zaplanować miejsce i czas, zdobyć środki na nagrody, powołać jury i pokonać szereg innych trudności organizacyjnych.

O powodzeniu konkursu, jego wartości dydaktycznej i końcowym efekcie decydują nie tylko czynniki merytoryczne. Poważny wpływ wywiera sposób przeprowadzenia konkursu, organizacja imprez towarzyszących, nagłośnienie medialne i szereg innych czynników.

Ogólną zasadą jest niejako wprost proporcjonalny wysiłek organizacyjny do efektu końcowego. Staranne przygotowanie dużego konkursu, nadanie mu wysokiej rangi, zapewnienie odpowiedniego nagłośnienia medialnego wymaga bardzo dużego zaangażowania organizatorów konkursu i pokonania szeregu trudności, spośród których najistotniejszymi są przedstawione poniżej.

Ustalenie regulaminu konkursu

Podstawowym, jednocześnie najtrudniejszym przedsięwzięciem podejmowanym przez organizatorów jest opracowanie regulaminu konkursu. W dokumencie należy uwzględnić cele nadrzędne i wynikający z nich temat. Opracowując regulamin, musimy przewidzieć realną ilość uczestników i odpowiednio dobrać czas i miejsce przeprowadzania eliminacji i finałów konkursu, stopień trudności z uwzględnieniem kategorii wiekowych uczestników. Zebrane założenia należy jeszcze skonsultować z dydaktykiem i nauczycielami, wpisując się w rytm życia szkół.

Wybór miejsca konkursu

Przy udziale kilku szkół, a ma to miejsce przy organizowaniu konkursów międzyszkolnych i przy finałach konkursu, zdarzają się problemy z wyborem miejsca. Należy uwzględnić możliwość dojazdu, położenie oraz warunki lokalowe danej szkoły (nie zawsze szkoły godzą się na wykorzystanie sali gimnastycznej na cele konkursu). Oczywiście może być wybrane inne miejsce, np. dom kultury, remiza strażacka, lecz najczęściej obiekty te nie zapewniają wyposażenia w ławki, stoliki, tablice i inne pomoce potrzebne do sprawnego przeprowadzenia konkursu.

Dowóz uczestników konkursu wraz z opiekunami

Dowóz dzieci wraz z opiekunami w jedno wybrane przez organizatorów miejsce jest ważnym zagadnieniem organizacyjnym, jedynie pozornie nie mającym bezpośredniego wpływu na przebieg konkursu. Miejsce rozgrywek, uwzględnienie warunków komunikacyjnych i dowóz małych grup osób, zwłaszcza w warunkach wiejskich, stwarza określone kłopoty organizacyjne, które należy w optymalny sposób rozwiązać, pomagając i zachęcając do udziału w imprezie.

Wynajem mikrobusów do zwiezienia i odwiezienia uczestników znacznie podraża koszty imprezy i przedłuża czas trwania konkursu. Zaniedbania organizatorów w tym zakresie skutkują spóźnieniami, co prowadzi do chaosu organizacyjnego.

Powołanie i dojazd jurorów

Stwarza nie mniejsze problemy niż dowóz uczestników. Najczęściej do jury konkursu oprócz osób pracujących merytorycznie (nauczycieli, leśników) powoływane są również osoby sprawujące określone funkcje społeczne. Ich zwyczajowa obecność

w składzie jury wynika z faktu fundowania nagród i promocji własnych instytucji bądź działań. W warunkach wiejskich najczęściej są to burmistrzowie, wójtowie, prezesi i dyrektorzy firm sponsorujących nagrody. Terminarze spotkań tych osób zwykle są zapelnione i trudno ustalić termin konkursu, który odpowiadałby wszystkim zainteresowanym.

Imprezy towarzyszące

Niejednokrotnie, chcąc promować tak doniosłą imprezę, jaką jest międzyszkolny konkurs wiedzy o lesie, równolegle organizujemy imprezy towarzyszące. Może to być występ artystyczny, wystawa prac lub inna forma. Tak duże wydarzenie edukacyjne stanowi też idealną okazję do promocji Lasów Państwowych. Należy pomyśleć i zabezpieczyć odpowiednią ilość materiałów promujących i to nie tylko dla uczestników. Dobrze by było, aby na sali znaleźli się przedstawiciele lokalnej prasy, radia lub telewizji. Nagłośnienie medialne jest istotnym elementem promocji, a notatka prasowa, bądź migawka telewizyjna stanowi cenną pamiątkę i wyróżnienie dla laureatów konkursu.

Nagrody

Istotnym elementem konkursu są nagrody wręczane laureatom za zdobycie czołowych miejsc w konkursie. Często dajemy również drobne gadżety wszystkim uczestnikom konkursu. Zdobycie środków na zakup nagród, pozyskanie sponsorów również wymaga sporego wysiłku organizacyjnego. Najczęściej na nagrody zakupujemy sprzęt sportowo-turystyczny, elektroniczny, ładne wydawnictwa, pomoce naukowe, puchary, dyplomy. Zwyczajowo nagrody wręczają sponsorzy, promując jednocześnie swoje przedsiębiorstwa.

Inne konkursy i quizy

Często przy organizacji różnych form edukacyjnych, na zajęciach na ścieżce, podczas rajdów lub innych imprez organizujemy mini konkursy i quizy. Polegają one na rozpoznawaniu gatunków napotkanych drzew, roślin, rozpoznawaniu tropów zwierząt, liści, pędów itp. Często przybierają charakter zabawy, w której mogą uczestniczyć wszyscy. Wnoszą jednak elementy rywalizacji i tematycznie związane są z edukacją leśną. Dla laureatów tych małych konkursów również dajemy dyplomy i małe nagrody. Takie działania mają zachęcić do zainteresowania się lasem i jego problemami. Oczywiście więcej w tych działaniach jest elementów zabawy, niż rzetelnej wiedzy, ale znakomicie spełniają one funkcje edukacyjne.

W czasie pogadarek w szkolnych klasach również prowadzimy małe formy konkursu. Z obserwacji wynika, że zapowiedź takiego konkursiku, oczywiście z nagrodą, skutkuje znacznie uważniejszym wysłuchaniem prelekcji.

Fot. 2. Konkursy wzbudzają zawsze dużo emocji (fot. H. Andrzejewski)

Photo 2. Competitions always raise a lot of emotions

Nowatorskie cechy konkursu liścia

Przeprowadzenie konkursu liścia jest bardzo łatwe. W przebiegu konkursu wyeliminowane zostały wszystkie elementy uciążliwe organizacyjnie, a także czas pracy nauczycieli został ograniczony do niezbędnego minimum.

Cele konkursu liścia

Głównym celem jest nawiązanie i zacieśnienie współpracy ze szkołami. Podstawowym i niezbędnym elementem edukacji leśnej jest bowiem współpraca nadleśnictw ze szkołami. Szkoły realizując program nauczania nie zawsze znajdują czas na rozszerzenie go o tematykę przyrodniczo-leśną. Edukacja ograniczająca się w ciągu roku szkolnego do jednorazowego pobytu na ścieżce edukacyjnej lub prelekcji leśnika w szkole jest działaniem mało efektywnym.

Wskazanie i nakłonienie nauczycieli do konieczności realizacji edukacji leśnej jest podstawowym warunkiem do przekazania naszej wiedzy jak największej liczbie uczniów.

W przebiegu konkursu skłaniamy nauczycieli i uczniów do częstszej zaglądania na nasze strony internetowe. To właśnie na naszych stronach uczestnicy będą mogli zapoznać się z regulaminem konkursu, pobrać druki kart zgłoszenia i znaleźć informację o wyłonionych laureatach konkursu. Przeglądając nasze strony, uczestnicy będą mogli poszerzyć swoją wiedzę o wszystkich innych publikowanych tam elementach. Nasze strony skłonią szeroką rzeszę dzieci i młodzieży szkolnej do samodzielnego poznawania bogactwa przyrodniczego najbliższej okolicy.

Wyszukiwanie największych, bądź najmniejszych okazów liści wymaga ciągłych poszukiwań drzew określonego gatunku. Czynność tą uczniowie przeprowadzają samodzielnie, nierzadko w towarzystwie rodziców bądź innych osób. Wyszukiwanie określonych gatunków drzew skłania dzieci do samodzielnego poznawania bogactwa przyrodniczego najbliższej okolicy. Dodatkowym walorem takich samodzielnych wędrówek jest wykształcenie postaw przebywania w otoczeniu przyrody

Uczestnicy konkursu w czasie zdobywania okazów liści przekonują się, że przebywanie w otoczeniu przyrody jest również atrakcyjną formą spędzania wolnego czasu. Nakłonienie dzieci do oderwania się od komputerów i telewizji jest istotnym elementem wychowawczym mającym kapitalne znaczenie w rozwoju człowieka.

Pobyt i ruch na świeżym powietrzu, dotlenienie organizmu, podglądanie przyrody i zjawisk w niej występujących ma pozytywny wpływ nie tylko na fizyczny rozwój młodego człowieka, ale również na jego osobowość. W trakcie takich wycieczek stopniowo wykształca się umiejętność obserwowania przyrody, rozpoznawania gatunków drzew i krzewów oraz zapoznaje się z topografią przyrodniczą najbliższej okolicy.

W czasach, gdy współczesne osiągnięcia cywilizacyjne w postaci telewizji, komputerów oferują nam niezwykle łatwą dostępność do wszelkiego rodzaju informacji, występuje również zjawisko manipulowania informacją. Zjawisko to szeroko stosowane w postaci reklam kreuje model społeczeństwa konsumpcyjnego, sprzeczne z zasadą zrównoważonego rozwoju. Wykształcona umiejętność samodzielnej obserwacji przyrody i praw nią rządzących prowadzi w efekcie do wysnucia samodzielnych wniosków, a przez to wspomaga mentalny rozwój oparty o rzeczywiste mechanizmy życia.

Przebieg konkursu

Nadleśnictwa, parki ogłaszają na swojej stronie internetowej *konkurs liścia*. W celu rozpropagowania konkursu można też wysłać do szkół wiadomości pocztą elektroniczną lub zwykłym listem. Ten etap może być stosowany jako zachęta przez pierwsze dwa lata prowadzenia konkursu liścia, jako element wdrożeniowy, zanim szkoły nie wykształcą nawyku zaglądania na strony internetowe nadleśnictw i parków – organizatorów konkursu.

Przy ogłoszeniu na stronie internetowej powinien być udostępniony do pobrania załącznik – arkusz pracy, na którym powinny się znaleźć:

- logo LP lub parku, ewentualnie dodatkowo LKP,
- nazwa gatunku (określa nauczyciel),
- nazwa nadleśnictwa, z którego pochodzi zebrany liść (wpisuje uczestnik),
- nazwa leśnictwa, z którego pochodzi zebrany okaz (wpisuje uczestnik),
- nazwa najbliższej miejscowości – miasta, wsi (wpisuje uczestnik).

Ponadto uwzględni on wiek dzieci i nie będzie skłaniał pierwszoklasistów do odbywania zbyt odległych wypraw w celu zdobycia liścia danego gatunku. omówienie tych założeń może być upublicznione na stronie internetowej lub można też przeprowadzić rozmowę telefoniczną z nauczycielem.

Te elementy służą ugruntowaniu wiedzy o topografii najbliższej okolicy. Ponadto dzieci zyskują podstawową wiedzę o strukturach Lasów Państwowych, o siedzibie najbliższego leśnictwa i nadleśnictwa jako podstawowych jednostkach Lasów Państwowych. Wpisanie nazwy najbliższej wsi lub miejscowości ma na celu utrwalenie wiadomości, że obszar administrowanego leśnictwa obejmuje również tereny nie leśne.

Dzieci samodzielnie wyszukują największy liść danego gatunku i nalepiają na arkusz pracy. Gatunek liścia drzewa lub krzewu określa nauczyciel (inny dla każdej klasy) uwzględniając wiek dzieci i występowanie w okolicy danego gatunku.

Rozstrzygnięcia dokonują same dzieci w obecności nauczyciela poprzez pomiar linijką długości i szerokości liścia i wpisując wymiary w mm na arkuszu.

Najlepsze 3 prace z każdej klasy są wysyłane przez szkołę do organizatora konkursu. Organizator sprawdza jedynie wymiary i zgodność naklejonego okazu z podanym gatunkiem. Wyniki konkursu organizator obwieszcza na swojej stronie internetowej podając nazwy szkół biorących udział w konkursie, szkoły, które zebrały najwięcej gatunków i największych liści, oraz nazwiska uczniów którzy zebrali największe okazy.

Za udział w konkursie należy przewidzieć nagrody rzeczowe w postaci pomocy naukowych dla szkół. (obowiązkowo informacja na stronie internetowej o nagrodach) Dla zwycięzców nagrodą jest zorganizowanie wyjazdu edukacyjnego do np. ważnego ośrodka edukacji ekologicznej lub innego przyrodniczo atrakcyjnego miejsca.

Wnioski

Najważniejsze zalety konkursu liścia:

- prosta forma konkursu charakteryzująca się łatwością oceny wyników i rozegrania finałów,
- skłonienie szkół do zaglądania na strony internetowe nadleśnictw i parków,
- minimalny w stosunku do zasięgu i liczby uczestników wkład pracy organizatorów konkursu,
- mała czasochłonność pracy nauczycieli w trakcie przebiegu konkursu,
- bardzo niskie koszty organizacyjne eliminujące wszelkie dojazdy, przygotowanie pomieszczeń itp.,
- szerokie możliwości rozszerzenia konkursu o dodatkowe treści np. napisz na liściu przesłanie, hasło, wierszyk.

Paweł Grabczyk

Nadleśnictwo Brzeziny

pawel.grabczyk@lodz.lasy.gov.pl